

Gdy wybierasz dobre źródło

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Po dotarciu do źródła i znalezieniu w nim informacji na interesujący nas temat, należy ocenić jej wiarygodność i użyteczność. Potrzeba informacyjna określa, jakie cechy materiału będą dla nas priorytetowe. To, co w pewnej sytuacji może być wadą źródła informacji, w innej jest zaletą, np. duża ogólność przeszkadza, gdy chcemy znać szczegóły, ale przydaje się, gdy nic jeszcze nie wiemy na dany temat.

Ocena wiarygodności materiału to najtrudniejsze zadanie, jakie stoi przed osobą szukającą informacji — zwłaszcza wśród źródeł internetowych. Aby wiedzieć, w jakim stopniu uzyskana informacja jest godna zaufania, należy ocenić wiarygodność źródła, zastanawiając się nad następującymi kwestiami:

- Kim jest autor materiału oraz kto wzięt odpowiedzialność za publikację? Wiarygodności sprzyja prestiż wydawnictwa książkowego czy powaga instytucji, do której należy portal internetowy. Np. za bardziej wiarygodne uznamy słowniki internetowe PWN niż słowniki działu Portal Wiedza serwisu Onet.pl. W przypadku publikacji naukowych warto zwrócić uwagę na recenzentów pracy.
- W jaki sposób autor pozyskał informacje? Czy jest specjalistą w danej dziedzinie lub sam doświadczył tego, o czym mówi? A może pozyskał informacje z drugiej ręki? Należy prześledzić, na kogo się powołuje i jakie źródła przytacza. Jeśli nie podaje źródeł swoich informacji, jest mniej wiarygodny.
- Czy autor starał się jak najbardziej rzetelnie i starannie zaprezentować temat? Wiarygodności sprzyja przedstawienie wielu różnych punktów widzenia, powoływanie się na wiele różnych źródeł, chęć bezstronnej prezentacji ich zawartości, a także dbałość o językową i graficzną formę tekstu.
- Kiedy powstał dany materiał? Jeśli nie możemy tego określić, warto ustalić, czy źródło informacji jest często aktualizowane.

W zależności od potrzeby informacyjnej pojawiają się inne czynniki, które determinują wybór źródła. Są to przede wszystkim:

- obiektywność (bywa jednak, że poszukujemy subiektywnych opinii na dany temat)
- aktualność (choć niekiedy poszukujemy informacji o przekonaniach żywionych dawniej)
- dostępność i łatwość wykorzystania (ale też zdarza się, że zależy nam na określonym źródle, nawet jeśli jest bardzo trudno dostępne lub niełatwe to wykorzystania)
- stopień szczegółowości (jednakże czasem potrzebujemy tylko ogólnych informacji)
- zrozumiałość

Dla ucznia

Zanim wykorzystasz znalezioną informację, zawsze oceń, czy jej źródło jest **wiarygodne**. W ten sposób upewnisz się, że autor mówi prawdę.

Sprawdź:

- Kim jest autor? Czy zna się na tym, co mówi? (Np. możesz zaufać lekarzowi mówiącemu, który lek ci pomoże).
- Czy znaleziona strona internetowa wygląda na poważną? (Np. są na niej odsyłacze do źródeł, autorzy podpisują swoje teksty itp.)
- Czy autor powołuje się na sprawdzone źródła? (Np. porównuje wypowiedzi różnych osób, żeby odkryć, kto ma rację.)
- Czy strona jest profesjonalnie zaprojektowana, a tekst napisany starannie? (Np. nie ma błędów językowych.)
- Czy źródło jest aktualne? (Tzn. np. odnosi się do najświeższych materiałów i najnowszych wydarzeń.)

Zawsze wybieraj takie źródło, które będzie dla ciebie najprzydatniejsze w danej sytuacji. Zależnie od potrzeb wybieraj źródła:

- łatwo dostępne,
- zrozumiałe dla ciebie,
- takie, z których łatwo się korzysta,
- szczegółowe lub bardziej ogólne (w zależności od tego, ile już wiesz na dany temat).

POMYŚL NA LEKCJĘ

Na zajęciach uczestnicy i uczestniczki dowiedzą się, w jaki sposób ocenić wiarygodność źródła i jak dobrać źródła, aby uzyskać najlepszą dla siebie informację.

Cele operacyjne:

Uczestnicy i uczestniczki

- wiedzą, co to jest wiarygodność źródła;

- potrafią wstępnie ocenić wiarygodność strony;
- potrafią ocenić, jakie kryteria są najważniejsze przy poszukiwaniu konkretnych informacji.

Przebieg zajęć:

1.

Czas: 5 min
Forma: dyskusja

Porozmawiaj z uczestniczkami i uczestnikami na temat tego, czym jest wiarygodność, jak ją rozumieją. Powiedz, że to, w jakim stopniu informacja jest godna zaufania, określa jej wiarygodność.

2.

Czas: 10 min
Forma: dyskusja
Pomoce: kreda, tablica, wyświetlacz multimedialny, **materiał pomocniczy „Numizmatyka”**

Które informacje są bardziej, a które mniej wiarygodne? Wyświetl slajdy z różnymi stronami internetowymi wyjaśniającymi, czym zajmuje się numizmatyka (**materiał pomocniczy „Numizmatyka”**). Uczestnicy i uczestniczki próbują odpowiedzieć na pytania: Kto jest autorem tekstu? Czy teksty są napisane starannie? Która strona wygląda na opracowaną przez specjalistów? Czy stronę tworzy jakaś instytucja? W toku dyskusji uczestniczki i uczestnicy wspólnie przyznają stronom miejsca od 1 do 4 — od najbardziej do najmniej wiarygodnego źródła (jeśli nie są zgodni, mogą zagłosować).

3.

Czas: 15 min
Forma: praca w grupach, prezentacja
Pomoce: **karta pracy „Kryteria doboru źródeł”**

Uczestniczki i uczestnicy dzielą się na 4 grupy. Każda grupa otrzymuje karteczki z jednym kryterium (czyli np. 4 karteczki z napisem „Łatwość wykorzystania”). Wyjaśnij wszystkie kryteria. W sali stoją ustawione cztery stoliki, na każdym położy jedno pytanie z **materiału „Kryteria doboru źródeł”**. Grupy podchodzą do stolików i przyklejają swoje karteczki w taki sposób, żeby określić, czy ich kryterium w danym zadaniu jest bardzo ważne (1), zupełnie nieważne (4), czy gdzieś pośrodku (2, 3). Można przykleić kilka karteczek przy jednej pozycji (np. trzy kryteria określić jako bardzo ważne). Po zakończonej pracy uczestnicy siadają. Zbierz wszystkie cztery kartki. Powiedz, że w zależności od tego, czego szukamy, stosujemy różne kryteria. Podkreśl, że warto się zastanowić przed rozpoczęciem wyszukiwania, jakie chcemy zastosować kryteria. Zwróć uwagę, że nie ma jednego rozwiązania tego ćwiczenia. Ktoś może np. szukać łatwego tekstu ogólnie omawiającego, czym są czarne dziury, a ktoś inny chciałby szczegółowego wyjaśnienia.

4.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: arkusze papieru

Istnieją strony, które wyglądają mało profesjonalnie, ale mają bogatą i wiarygodną treść (np. <http://www.sejm-wielki.pl/>). Bywa też odwrotnie: strona wygląda profesjonalnie, ale informacje na niej są ubogie lub zawierają błędy (np. <http://www.jastrzebiagora.pl/>). Poproś uczestniczki i uczestników, żeby zaprojektowali w grupach (po 3–4 osoby) stronę na wybrany przez nich temat. Przy projektowaniu uczestniczki i uczestnicy powinni zastanowić się, jakie elementy powinna zawierać strona, żeby była wiarygodna. Grupy notują na kartce wyniki pracy.

5.

Czas: 5 min
Forma: podsumowanie

Podsumuj pracę w grupach. Pozwól uczestnikom powiedzieć, jakie elementy uznali za najważniejsze dla wiarygodności strony. Powiedz, że wiarygodność jest jednym z najważniejszych kryteriów, bo nawet jeśli znajdziemy tekst bardzo szczegółowy, aktualny czy łatwy w czytaniu, to jeśli zawiera błędy lub przekłamania, do niczego się nie przyda.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, co to znaczy, że informacja jest wiarygodna?
- potrafią zadać pytania pomagające ocenić wiarygodność?

Opcje dodatkowe:

Na rzutniku multimedialnym pokaż uczestniczkom i uczestnikom wybrane strony internetowe, które:

- są mało profesjonalne graficznie, ale bardzo dobre merytorycznie;
- są atrakcyjne graficznie, ale mało wiarygodne.

Porozmawiaj z uczestnikami o elementach strony, które budują jej wiarygodność.

MATERIAŁY

karta pracy „Kryteria doboru źródeł”
materiał pomocniczy „Numizmatyka”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Uzupełnij luki w tekście:

- źródło
- wiarygodność
- aktualne

- autorem
- instytucja

Karol szukał w internecie wiadomości o polskich latarniach morskich. Znalazł wiele mówiących na ten temat stron, wobec czego postanowił ocenić ich _____ [rozwiązanie: wiarygodność]. Na wybranych kilku stronach sprawdził, kto jest _____ [rozwiązanie: autorem] tekstów. Zrezygnował z użycia tekstów, które nie były podpisane. Następnie sprawdził, czy artykuły są _____ [rozwiązanie: aktualne] i odrzucił wszystkie, które były pisane dawniej niż 5 lat temu. W czytanych tekstach zwrócił szczególną uwagę na to, czy autor podaje _____ [rozwiązanie: źródło], skąd zaczerpnął informację. Szczególnie wiarygodna wydała się Karolowi strona prowadzona przez Stowarzyszenie Miłośników Latarni Morskich, ponieważ upewnił się, że jest to poważna _____ [rozwiązanie: instytucja]. Strona wyglądała estetycznie, a teksty napisane były starannie. Każdy z tekstów był podpisany imieniem i nazwiskiem autora.

SŁOWNICZEK

- **wiarygodność:** cecha tego, co wiarygodne, czyli rzetelne i godne zaufania
- **źródło informacji:** każdy przedmiot z którego czerpie się wiadomości na interesujący nas temat

CZYTELNIA

- Dyczewski Leon, **Kryteria rzetelnej informacji** [W:] **Jaka informacja?**, red. Dyczewski Leon, Lublin 2009, s 25–32.
- **Wikipedia, Weryfikowalność**, dostęp: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Weryfikowalno%C5%9B%C4%87>.
- Urbanowicz Krzysztof, **Jakie są kryteria oceny wiarygodności informacji w internecie?** [online], [dostęp: 25.11.2013], Dostępny w Internecie: <http://mediacafepl.blogspot.com/2005/11/jakie-s-kryteria-oceny-wiarygodnoci.html>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: Justyna Jasiewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/gdy-wybierasz-dobre-zrodlo/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Treści nauczania

Uczeń, identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi (autora, narratora, czytelnika, słuchacza)

Uczeń identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, literacki, reklamowy;

Uczeń rozpoznaje formy gatunkowe (zaproszenie, życzenia i gratulacje, zawiadomienie i ogłoszenie, instrukcję, w tym przepis);

Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz);

Podstawa programowa 2017:

Język polski, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Uczeń określa temat i główną myśl tekstu.

Uczeń korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje.

Uczeń rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji.

Informatyka, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń wykorzystuje sieć komputerową (szkolną, sieć internet): a) do wyszukiwania potrzebnych informacji i zasobów edukacyjnych, nawigując między stronami, b) jako medium komunikacyjne, c) do pracy w wirtualnym środowisku (na platformie, w chmurze), stosując się do sposobów i zasad pracy w takim środowisku, d) organizuje swoje pliki w folderach umieszczonych lokalnie lub w sieci.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy.